

TARTALOM

Köszöntjük a 75 éves Nemzeti Filharmonikusokat	3
Töretlen törekvések – érdekvédelmi háttérunka	3
Zenekari menedzselés felső fokon	5
Piacra dobott közalkalmazottak	6
Konszolidálódó Zeneakadémia	10
KRITIKA	11
ZENETÖRTÉNET	
<i>Zenei emlékezés 1848-49-re III.</i>	13
<i>Orosz zenei élet – a totalitarizmus után</i>	18
HANGSZERVILÁG	
<i>Második díj a moszkvai Csajkovszkij Versenyen</i>	20
<i>Pieter Rombouts egyik csellójának eredeti és másolati példánya</i>	22
<i>Mittenwald, a hegedű-paradicsom</i>	24
EGÉSZSÉG	
<i>A zenészek szemüvegviseléséről</i>	26
Kotta a polcon	28
Szegedi levél	29
Rejtvény	31
Programok	35

Címlapfotó: A Nemzeti Filharmonikus Zenekar elődje, a Székesfővárosi Zenekar az alapításkor

ZENEKAR

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, valamint

a MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

ALAPÍTOTTA: POPA PÉTER

A szerkesztőség címe:

MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
Telefon: 342-8927 - Fax: 342-8372

Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER
Tördelés-szerkesztés: *Publicitas Print Kft.*

Nyomatás: *Publicitas Print Kft.*
1021 Budapest, Tárogató út 26.
Telefon/fax: 200-7330

Felelős vezető: A Kft. ügyvezetője

ISSN: 1218-2702

KÖSZÖNTJÜK A 75 ÉVES

A Nemzeti Filharmonikusok őskének tekinthető Székesfővárosi Zenekar 1923-ban alakult Bor Dezső karnagy vezetésével.

A műkedvelő városi tisztségviselőkből álló együttes mellett kezdte meg működését 1930-ban a hivatásos zenészekből álló Budapesti hangversenyzenekar. 1939-ben a Székesfővárosi Zenekart kibővítették, és a Budapesti Hangversenyzenekar tagjainak nagy része ott folytatta tevékenységét. A háború után az együttes élére Fricsay Ferencet és Somogyi Lászlót nevezték ki, de gyakran dirigálta a muzikusokat Otto Klemperer is.

1952-ben az akkor már kilencven tagú zenekar a Magyar Állami Hangversenyzenekar nevet kapta, élére Ferencsik János került. A művész haláláig, 1984-ig vezette a zenekart. E három évtized alatt az együttes szinte az egész világot bejárta, és neves karmestereket, szólistákat fogadott. Vezényelte a zenekart Igor Sztravinszkij, Zubin Mehta és Claudio Abbado, Ferencsik halálát követően 1987-től a Magyar Televízió I. Nemzetközi Karmesterversenyének győztese, Kobayashi Ken-ichiro került

a zenekar élére. A japán karmester jelenleg a zenekar örökös tiszteletbeli elnök-karnagya. A zeneigazgatói tiszteletet 1997. ősztől Kocsis Zoltán tölti be. A zenekar 1998. január 1-jétől mint kiemelt nemzeti alapintézmény vette fel a Nemzeti Filharmonikusok nevet.

A régi gárda

TÖRETLEN TÖREKVÉSEK

Évek óta kíséri figyelemmel a Zenekar azokat az erőfeszítéseket, amelyekkel Gyimesi László, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének főtájkára igyekeznek megvédeni zeneművészeinket a méltatlan, alig teljesíthető rendeletek következményeitől, igyekeznek megértetni az illetékesekkel, hogy némi erőfeszítéssel megteremthetők egy méltányosabb bérezés és nyugdíjazás jogi hátterei. Biztató jel, hogy az érvek és szándékok politikailag semlegesek, hiszen jóformán csak a levelek fejlécéből derült ki, hogy az elmúlt hét-nyolc hónapban kormányváltást és új minisztérium felállítását eredményező választások is voltak.

Az említett időszak törekvéseit nehéz összefoglalni, hiszen megannyi különböző intézmény különböző vezetőihez írt számos levél tartalmát kell

logikusan összefoglalni. Célravezetőnek látszik azonban a kronológiai elv követése.

1998. február 16-án Gyimesi László levélben fordult még dr. Magyar Bálint Művelődési és Közoktatási Miniszterhez, amelynek központi témája a művészeti alapintézmények kijelölése során tapasztalható állami szerepvállalás és megfelelő finanszírozás latolgatása volt. A támogatások nominális emelése ugyanis nem tette lehetővé az elvárt magasabb színvonalú tevékenység, a megnövekedett mennyiségű feladatok finanszírozását.

„Ezek a problémák valamennyi érintett előadó-művészeti intézménynél hasonlóak, de különösen aggasztóak a Magyar Állami Operaház és az átalakított Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár esetében.

NEMZETI FILHARMONIKUSOKAT

A jubiláló együttes születésnapját szeptember 20-án ünnepelte a Pesti Vigadóban. A délelőtti programban Hamar Zsolt, a zenekar első állandó karmestere vezetésével a zenekar művészeinek gyermekei Mozart darabokkal szórakoztatták nézőtérén ülő kortársaikat. Dél-

Tátray Vilmos vezetésével

A születésnap tortja

után a zenekar „aranykorában” aktívan muzsikáló zenészek, köztük a 86 éves Tátray Vilmos léptek színpadra.

Az esti ünnepségen Pröhle Gergely, a kulturális tárca közigazgatási államtitkára köszöntő szavaiban szólt arról, hogy a kormány szándéka szerint az elkövetkező négy évben szeretne kialakítani

egy hangversenytermet, amelynek épületében a Nemzeti Filharmonikusok is otthonra lelne.

A hangversenyen magyar műveket, illetve külföldi szerzők magyar vonatkozású darbjait hallhatta a közönség Kocsis Zoltán vezényletével.

Varga Stella

– ÉRDEKVÉDELMI HÁTTÉRMUNKA

Mindezt figyelembe véve úgy gondoljuk, hogy halaszthatatlan intézkedésre van szükség a fenti folyamat hiányosságainak kiküszöbölésére és ezen belül a nemzeti művészeti alapintézmények munkavállalóinak megkülönböztetett anyagi elismerésére.”

A művészeti alapintézmény kategóriát pontosabban is meghatározza a levél:

„Magyar Állami Operaház, Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár, Magyar Állami Népi Együttes, Nemzeti Színház, Műcsarnok illetve a kormány és a művelődési és közoktatási miniszter által alapított és fenntartott további olyan központi költségvetési szerv, amely alapító okirata szerint a művészeti ág nemzeti alapintézménye.”

Mindennek alapján „munkaköri pótlék jár annak a művészeti alapintézményben határozatlan idejű kinevezés

alján foglalkoztatott közalkalmazottnak, aki művészi vagy egyéb művészeti munkakört tölt be.” A különböző feladatkörökben dolgozó közalkalmazotakat illető pótlékok mértékéről részletes javaslattal élt a levél. Erről május 5-én Koncz Erika főosztályvezető asszonyt is tájékoztatta Gyimesi László.

„a) magánénekes, magántáncos, táncos szólista, tánckari, opera- és szimfonikus zenekari tag, továbbá énekkari tag esetén a pótlékalap 200-300%-a;

b.) a Kjt. 63. (2) bekezdése szerinti állami kizárólagos munkaviszonyú közalkalmazott esetén a pótlékalap legalább 200%-a.

Az illetménypótlékban való részesülés részletes szabályait – különös tekintettel a minőségi feltételekre – a művészeti alapintézmény kollektív szerződése állapítja meg.

Az illetménypótlékok pénzügyi fede-

zetét a Művelődési és Közoktatási Minisztérium éves költségvetésében kell megtervezni.”

A miniszterhez írt levélről Gyimesi László március 3-án tájékoztatta Vitányi Ivánt, a Magyar Köztársaság Országgyűlése Kulturális és Sajtó Bizottságának elnökét és a bizottság támogatását kérte. Március 9-én hasonló tartalmú levelet írt Kiss Péter munkaügyi miniszternek, amelyben még egy fontos szempontra is felhívta a miniszter úr figyelmét.

„...külön is hangsúlyozzuk, hogy a pótlékrendszer mielőbbi bevezetése a feladatellátás kiemelt elismerésén túlmenően a létező és súlyos jövedelemfeszültségek feloldását is elősegítheti.”

Közben, pontosabban április 2-án Gyimesi László levélben tájékoztatta a Magyar Állami Operaház szakszerve-

zeti bizottságnak elnökét, Farkas István Pétert. E levél talán legfontosabb momentuma a dr. Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszterhez benyújtott petíció két legkonkrétabb elemének ismertetése volt:

- a kormánynak a „Hároméves megállapodás a közalkalmazotti szférában” alapján született 1067/1996 (VI. 19.) kormányhatározatból eredő feladata a művészeti alapintézmények fogalmi meghatározása és kijelölése;
- az alapintézmények kiemelkedő fontosságú tevékenységét tükröző, a minőségi munkát érezhető mértékben honoráló pótlékrendszer kialakítása.

Az illetékesek „bombázása” folyamatos volt; egy idő után (július 17-én) azonban már a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumában, Dr. Hámosi József miniszter úrnak címezte levelét Gyimesi László. Ecsetelte a folyamatosan romló anyagi kondíciókat, de egyben azt is, hogy mindeddig nem történt helyrehozhatatlan intézkedés.

„Többé-kevésbé kialakultak ugyanis azok az intézmények, szervezetek, alapok és alapítványok, amelyek – a jelenleginél kedvezőbb anyagi feltételek esetén – alkalmasak arra, hogy a művészeti terület működését biztonságossá tegyék. Ennek tükrében úgy véljük, hogy a művészet közpénzekből történő finanszírozásánál az eddigi maradék elv végképp indokolatlanná vált, mert idegen az átalakított intézményrendszerrel, ráadásul folyamatosan leértékeli a terület általános, bel- és külföldi viszonylatban is elismert erkölcsi és szakmai eredményeit.

Az állami szerepvállalást szövetségünk az alábbiakban látja a legfontosabbnak:

- a nemzeti művészeti alapintézmények működési feltételeinek – feladatukhoz méltó és színvonalú – biztosítása,

ideértve az itt foglalkoztatottak jövedelmi helyzetét is;

- az önkormányzati fenntartású művészeti intézmények működési feltételeinek, valamint a foglalkoztatott művészek és más munkavállalók munkafeltételeinek, különösen pedig bérhelyzetének javítása.”

Új témaként jelenik meg az új szerzői jogi törvények előkészítésének szükségesség, az alkotó- és előadóművészek tevékenységének jogszabályi feltételeinek szabályozása.

„Ezek közül a legfontosabbnak az alábbiak áttekintését látjuk:

- a személyi jövedelemadózásban az átalányadózás lehetőségének kialakítását a művészeti tevékenységek esetében;
- a személyi jövedelemadó és társasági adó rendszerében újabb, vagy a jelenleginél szélesebb kedvezmények kialakítását az alkotások vásárlói számára;
- a társadalombiztosítási járulékfizetési kötelezettségek újragondolása;
- az egyes művészeti tevékenységet folytatók öregségi nyugdíj jogosultságáról szóló kormányrendelet hatályban tartását és alanyi kör bővítését;
- a feketemunka, a külföldiek és szakképzetlenek illegális foglalkoztatásának megakadályozását.”

Ezen kívül még említést tesz az egyes művészeti ágakat érintő kérdésekről:

„a zeneművészet területén a szimfonikus zenekarok – fenntartótól függetlenül – általános szabályainak, valamint az önkormányzati fenntartású hivatásos zenekarok és énekkarok tagjainak munkaköri pótlékrendszerének kialakítása.”

Konkrét számokról is szó van a dr. Baán László helyettes államtitkár úrnak (Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma) írt levélben.

„Első lépésként a legstabilabb és egyben legnagyobb létszámot jelentő önkormányzati zenekarok és énekkarok művészei előtt nyissuk meg a minőségi pótlékrendszer lehetőségét olyan módon,

- hogy a jelenlegi 250 millió forintos céltámogatás összege emelkedjék 400 millió forintra;
- a pályázati kiírásban váljék két részre a pályázható összeg, azaz 250 millió az eddigi célokra és 150 millió a minőségi teljesítmények elismerésére eseti vagy rendszeresnek minősülő személyi kifizetések céljára.

A 150 millió forint 650 művész közalkalmazottat figyelembe véve 12 hónapra havi 13 500,-Ft-ot, a pótlékalapot figyelembe véve 105 300 000,- Ft pótlék és az ehhez kapcsolódó 45 27 000,- Ft társadalombiztosítási járulék, összesen 150 579 000,- Ft kifizetését tenné lehetővé. Ez az összeg az átlagos 100%-os illetménypótlék biztosítást tenné lehetővé.”

És íme a végeredmény: a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának 1999-es tervei:

„Új jogcímen szerepeltetjük a művészeti dolgozók minőségi bérpótlékát. Terveink szerint a nemzeti alapintézmények művészi státuszán működőket a pótlékalap 100-300%-os mértékéig minőségi pótlékban tervezzük részesíteni. Ez 1000 fővel számítva 500 millió forint többletigitényt jelent.

Az önkormányzatok kulturális támogatásának meghatározása során a zenekarok, énekkarok és a színházak esetében átlagosnál nagyobb, az érdeklőségi támogatásnál az 1999. évi átlagos infláció és reálbér emelés mértékével azonos növeléssel számoltunk.

A jövő évre számított 10%-os inflációval és 2%-os reálbér növekedéssel számoltunk. A dologi kiadások esetében 20%-os növekedést tételünk fel, az intézményi felhalmozásoknál 10%-os emelkedést terveztünk.”

Önkormányzatok kulturális költségvetési támogatása

Megnevezés	1997.	1998.	1999.	Index 99/98 %
Zenekarok, énekkarok	200	230	500	217
Színházak	4 337	4 770	6 100	127
Érdeklőségi támogatás	–	400	492	123
Közművelődési és közgyűjteményi normatív támogatás	1 642	8 273	9 840	118
Összesen:	6 179	13 673	16 932	123

Lapzártakor kaptuk az értesítést, miszerint a miniszter aláírta a központi művészeti intézmények minőségi pótlásáról szóló rendeletet.